

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

א) ונעל י. ג. ב) הענין
ה. א) נדה פ.א. טוטה
כ. ד) צ"ב ד. ה. ט"ז
ז. י. ו) נשי פדשי לקמן
ח. ד"ה טורקמנא.
ט) ונעל י. ד. ז. ב) נדה
י. ו) לקמן כ. ט"ז כ. ג.
יא. ט"ז א. א. טוטה פ"ו מ"ו
יב. ו) י. מולין קד. ז.
יג. מ"ב ב. ט. ה) סדר
יד. מ"ב ב. ט. ה) ונשי
טו. ס' סנהדרין ע"ד: קד"ה
טז. ע"ין שבת פח.
יז. ובהרמז שני אסתר פ"ה
א.

הגהות הב"ח

ב) גמי בידוע שהיא
נביא מלואה העיר:
ג) שם כל שמעשו
סתומין ומעשה אבותיו
ובי טן צדיק וכל
שמעשו ומעשה
אבותיו סתומין ופרט
לך הכתוב: (א) שם
גבה לבו של המן
מחשבותיו: (ב) שם
אמר ר' אבה שלם כדה
כל יום ויום שבעל
יום ויום פלוגט עבטיו
נלון כ"ל: (ג) שם
ויאמר ארונה אל המלך
ה' אלהיך ירדך וגו':
(ד) שם כל זה איננו
שור ל' וכי משום
דראוה מרדכי יושב
בשער המלך אמר כל
זה איננו שור ל' אלא
כדרי קדולא דלמא:
(ה) שם רש"י ד"ה בעלמא
אינהו ירמיה ותמאל
ברוך ושריה מיפישוי
בבואה הנמאל דלמכ
וינא אלי:

הגהות הגר"א

א) גמי מעשיה. צ"ל
מסיה:

גליון הש"ס

גמי ששמו ושם אביו.
ע"י צ"ב דף טו ע"ב חס'ו
ד"ה נלנט עממרי"ט
לירלנט נח"ל סס: שם
כ"ל האומר רחב. ע"ין
סנהדרין מה ע"ל מ"ה
אל: שם ואילו איהו
ש"א או"י ע"ב. ע"י
צ"ב דף ט"ז חס'ו
ד"ה שכל:

תורה אור השלם

א) דבר י' אשר היה אל
צפניה בן בושץ בן
גדליה בן אפרה בן
הקנה בימי אישיהו בן
אמון מלך יהודה:
[צפניה א. א.]

ב) והי' בחדש השביעי
בא ישמעאל בן נתניה
בן אלישבע מנע
המלכות ורבי הפלך
ועשרה אנשים אהו אל
גדליהו בן אחיקם
המפצתה ויאלכו שם
לחם יחדו בפוצה:
[יחזקאל א. א.]

ג) בגדה יהודה ותועבה
נעשתה בישראל
ובירושלים כי חלל

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בשלמא אינהו מיפרשי אלא אבהתייהו
מנלן כדעולא דאמר עולא כל מקום * ששמו
ושם אביו נבניאות בידוע שהוא נביא בן
נביא שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא
ולא בן נביא שמו ושם עירו מפורש בידוע
שהוא (ב) מאותה העיר שמו ולא שם עירו

בידוע שהוא מירושלים במתניחא תנא כל
סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח כגון (א) דבר ה' אשר היה אל
צפניה בן כושי בן גדליה בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שפרט לך
הכתוב באחד מהן לגנאי כגון (ב) ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה
בן אלישבע בידוע שהוא רשע בן רשע אמר רב נחמן ב מלאכי זה מרדכי
ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מתיבי ברוך בן גריה
ושריה בן [א] מעשיה ודניאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן
תנבאו בשנת שנים לדריוש תיובתא תניא אמר רבי יהושע בן קרחה
מלאכי זה עזרא וחכ"א מלאכי שמו אמר רב נחמן מסתברא כמאן
דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב נבניאות מלאכי ב גדה יהודה ותועבה
נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל
נכר ומאן אפריש נשים נכריות עזרא דכתיב (ד) ועין שכניה בן יהואל מבני
ארבע נשים יפיות היו בעולם שרה (ואביגיל רחב) ואסתר ולמאן דאמר
(ה) אסתר וקרקות היתה מפיק אסתר ומעיל ושתי תנו רבנן רחב בשמה זיתה
יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה א אמר רבי יצחק * כל
האומר רחב רחב מיד ניקרי א"ל רב נחמן אנה אמינא רחב רחב ולא איכפת
לי אמר ליה כי קאמינא בידעה ובמכירה. ומרדכי ידע את כל אשר נעשה
מאי אמר רב אמר גבה (ג) המן מאחשורוש ושמואל אמר גבר מלכא עילאה
ממלכא תתאה ו ותתחלחל המלכה מאי ו ותתחלחל אמר רב שפירסה נדה
ור' ירמיה אמר שהוצרכה לנקביה ו תקרא אסתר להתך אמר רב התך זה
דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל
דברי מלכות נחתכון על פיו לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי
יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב
בהן (ד) מזה ומזה הם כתובים ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואילו איהו
לא אזל לגביה מכאן ע שאין משיבין על הקלקלה לך כנוס את כל
היהודים וגו' עד אשר לא כדת אמר רבי אבה שלא כדת (ה) היה
שבכל יום ויום עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי כשם
ראשון של פסח בתענית ושמואל אמר דעבר ערקומא דמיא. ויהי ביום
השלישי ותלכש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר
רבי חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלכש וכתיב התם
(ו) ורוח לבשה את עמשי ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא לעולם אל תהי
ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה
בהן ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב ויאמר ארונה אל המלך
(ז) וגו' דניאל דברכיה דריוש דכתיב אלהך די אנת פלח ליה בתדריא הוא
ישחיבך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך
שהרי אבימלך קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה (ח) ויהי
כי זקן יצחק ותכהין עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא
כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן
לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר
(ט) לקול תתו המון מים בשמים ואמר ר"א אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם
אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר"א אמר רבי חנינא צדיק
אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהוא מרגלית שמה לא אבדה אלא
לבעלה וכל זה איננו שורה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא בשעה שראה המן את מרדכי יושב
בשער המלך אמר כל זה אינו שורה לי (י) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוזבול וזה בא

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בפרוזבול

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

טו. רבינו הננאל

ארבע נשים יפיות היו בעולם. קשה למאי לא חשיב מזה
דהא אמרינן צ"ב חוקת הצמים (צ"ב דף נח.) שרה לפני
מזה כקוף צפני אדם ויש לומר דלא חשיב ללא אומן הנולדות מאסיה:
כשם שאבדתי מבית אבה כך אבדתי ממך. ואל"מ למאי לא היה

מגרסה ותהא מותרת להחזירנה
יעל לפי שכל מעשה הגט הוא ע"פ
עדים והיה ירא פן יתפרסם הדבר
למלכות: ביום השלישי. פחות
תורה נציחים וכתובים א"ל כהנים
לוי וישראלים אי נמי משה ואלהן
ומרים אי נמי שלישי דמתן תורה:
זה

בידוע שהוא מירושלים במתניחא תנא כל
סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח כגון (א) דבר ה' אשר היה אל
צפניה בן כושי בן גדליה בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שפרט לך
הכתוב באחד מהן לגנאי כגון (ב) ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה
בן אלישבע בידוע שהוא רשע בן רשע אמר רב נחמן ב מלאכי זה מרדכי
ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מתיבי ברוך בן גריה
ושריה בן [א] מעשיה ודניאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן
תנבאו בשנת שנים לדריוש תיובתא תניא אמר רבי יהושע בן קרחה
מלאכי זה עזרא וחכ"א מלאכי שמו אמר רב נחמן מסתברא כמאן
דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב נבניאות מלאכי ב גדה יהודה ותועבה
נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל
נכר ומאן אפריש נשים נכריות עזרא דכתיב (ד) ועין שכניה בן יהואל מבני
ארבע נשים יפיות היו בעולם שרה (ואביגיל רחב) ואסתר ולמאן דאמר
(ה) אסתר וקרקות היתה מפיק אסתר ומעיל ושתי תנו רבנן רחב בשמה זיתה
יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה א אמר רבי יצחק * כל
האומר רחב רחב מיד ניקרי א"ל רב נחמן אנה אמינא רחב רחב ולא איכפת
לי אמר ליה כי קאמינא בידעה ובמכירה. ומרדכי ידע את כל אשר נעשה
מאי אמר רב אמר גבה (ג) המן מאחשורוש ושמואל אמר גבר מלכא עילאה
ממלכא תתאה ו ותתחלחל המלכה מאי ו ותתחלחל אמר רב שפירסה נדה
ור' ירמיה אמר שהוצרכה לנקביה ו תקרא אסתר להתך אמר רב התך זה
דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל
דברי מלכות נחתכון על פיו לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי
יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב
בהן (ד) מזה ומזה הם כתובים ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואילו איהו
לא אזל לגביה מכאן ע שאין משיבין על הקלקלה לך כנוס את כל
היהודים וגו' עד אשר לא כדת אמר רבי אבה שלא כדת (ה) היה
שבכל יום ויום עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי כשם
ראשון של פסח בתענית ושמואל אמר דעבר ערקומא דמיא. ויהי ביום
השלישי ותלכש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר
רבי חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלכש וכתיב התם
(ו) ורוח לבשה את עמשי ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא לעולם אל תהי
ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה
בהן ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב ויאמר ארונה אל המלך
(ז) וגו' דניאל דברכיה דריוש דכתיב אלהך די אנת פלח ליה בתדריא הוא
ישחיבך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך
שהרי אבימלך קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה (ח) ויהי
כי זקן יצחק ותכהין עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא
כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן
לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר
(ט) לקול תתו המון מים בשמים ואמר ר"א אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם
אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר"א אמר רבי חנינא צדיק
אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהוא מרגלית שמה לא אבדה אלא
לבעלה וכל זה איננו שורה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא בשעה שראה המן את מרדכי יושב
בשער המלך אמר כל זה אינו שורה לי (י) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוזבול וזה בא

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

בפרוזבול

בשמיא. (י) ירמיה ותמאל דלמכ וינא אלי תמאל בן דודי כדבר
ה' (ירמיה ז) ברוך ושריה מלניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דלמכ
מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר דניו
(ירמיה ז) ושריה בתוך ס' ספר ירמיה (ה) הדבר אשר לוי ירמיה

נעבדיניהו משלו משל זהב כדרך שעשה צן גמולא הגורלות של זהב היה לו לעשות גם הקלפי ולכן הוצרך רש"י להביא מוצה הכהן שגם צל שייך חס על ממון. דברי אהבה הד"ס.

סימן קסא

אם למדין הלכות מאגדות

שבית להב"ל

על מה שכתבתי לרום מעלתו שאין דרכי להשיב בדברי אגדה, ועל זה הרבה מעלתו במכתבו והאריך להביא כמה גדולים שחברו בדברי אגדה ודרשו בהם כפי השגתם והאריך בזה מאד. הנה אני תמה האריכות הזה למה וכי דברי חז"ל צריכין שבח ומי הוא פחי יסור הנה להחשיך אור גדול וליתן דופי בדברי אגדה וכל דברי בעלי התלמוד כלם ניתנו מרועה אחד ואין בהם דברי ריק וצטל ואם ריק הוא מאתנו הוא לקוצר שכלנו ולחולשת עיני אור השגתנו להשיג מה שרמזו בהם, וצודאי האדם לעמנו כשיש לו פנאי ראוי לתקור בכל כמו גם בדברי אגדה, אבל אני לא אמרתי אלא שאין דרכי להשיב בהם לשואל כי כל דברי חז"ל בדברי אגדה סגורים וסמומים וכלם קשים להבין ואם באנו להשיב בהם אין לדבר סוף וצפרט איש כמוני אשר עול הרבים עלי די שאני נפנה להשיב בדבר הנוגע למעשה. ומה שכתב שהרשב"א פלפל כמה דברים "דדברי אגדה ג"כ לא ידעתי מה הודיעני בזה דבר חדש והרי בעין יעקב הביא הכוזב את דברי הרשב"א לרוב ואעפ"כ יראה מעלתו מ"ש הרשב"א עצמו בחידושיו למגילה דף ע"ו על מה שכתבו החוס' שאסתר אוננה כאשר אבדתי מצית אבא כך אבדתי ממך שעכשיו צרנון והקשו החוס' למה לא גירשה מרדכי ומה מותרת לחזור לו וחירלו שגט צריך עדים ומיפרסמא מלמא וידוע למלכות, והקשה הרשב"א בחידושיו דאכתי קשה למה לא גירשה בכתב ידו ומסיים הרשב"א שבאמת קושית החוס' אינה מתורצת אלא שאין מחייבים בדברי אגדה עכ"ל. הרי שהרשב"א כתב שאין מחייבים בדברי אגדה.

מדברי הגמרא כלל שאסתר נאסרה על מרדכי ופירוש אחר יש לנו בדברי הגמרא, ובאמת קושית הרשב"א חמורה שקושיית החוס' נאסרה למה לא גירשה מרדכי ומה שחירלו החוס' שמעשה גט פרסום הוא שפיר הקשה הרשב"א שהיה לו לגרשה בכתב ידו צלא עדים.

ולכן אני אומר כאשר נשים לב שעיקר קושיית החוס' על מה שאמרה עכשיו צרנון הקשו למה לא גירשה אבל לא הקשו גם על תחלת לקיחתה לחשורוש למה לא גירשה מרדכי להצילה מעון אשת איש וצריך לומר דכיון שנאסרה אין כאן עבירה עליה כלל ולמה יגרשה אבל עכשיו שהלכה צרנון ונאסרה על מרדכי הקשו למה לא גירשה. ואני אומר אף בלי הטעם שנאסרה עליו אפילו אם היה מרדכי כהן שאסורה אפילו באונס קשה קושיא זו עכשיו שצרנון למה לא גירשה להצילה מעבירה של אשת איש ואף שמוחר לה לעבור עבירה זו להציל נפשות כל ישראל מ"מ כיון שעבירה היא והרי אפשר לגרשה ותציל את הכלל בלי עבירה חמורה של אשת איש. ומעתה אני אומר על קושית הרשב"א שבאמת גירשה מרדכי בכתב ידו כדי להצילה מאשת איש אמנם מינה הגירושין אבל שיחזירנה אח"כ צריך עדים לקידושין וחופה וזה ודאי מיפרסמא מלמא ומחוץ כך אמרה שאבדתי ממך שאי אפשר לו להחזירה אבל לא מטעם שנאסרה עליו שבאמת לא נאסרה כלל שגירשה, ולפ"ז שוב אין לנו לימוד לגוף דינו של מהרי"ק שאם זינחה להציל הרבים שנאסרה על בעלה דאפשר באמת לא נאסרה וגם אסתר אי לאו שגירשה לא נאסרה כלל. ואמנם מדברי רש"י הדבר מוכח שרש"י פירש שם אבדתי ממך שאשת ישראל שזינחה צרנון נאסרה על בעלה ע"ש ממילא מוכח שלא כאשר פירשתי לפירושי שגירשה מרדכי ובאמת לא נאסרה אלא שלא היה יכול להחזירה בחופה וקידושין מאימת המלכות לא היה צריך רש"י להקדים דאשת ישראל שזינחה צרנון נאסרה על בעלה דהרי אפילו לא היחה נאסרה לבעלה מ"מ היה מוכרח לגרשה כדי להצילה עכ"פ מעבירה של אשת איש צרנון ושוב לא היה יכול להחזירה מחמת הפרסום ומדכתב רש"י שנאסרה על בעלה מכלל שלא גירשה וקם דינו של מהרי"ק.

ובמ"מ גוף דין זה שיהיה מותר לאשת איש לזנות צרנון כדי להציל נפשות אינו חורה, ולא ישר בעיני מה שראיתי באיזה חסובה ולפי שאני לעת עתה כפפר לא אוכל לזכור באיזה חסובה וכמדומה אני שהיא חסובה בית יעקב (א) באנשים ונשים שהלכו בדרך וקם עליהם ארכיליטטים אחד צדה עם חצורת ליטטים שכמותו

הערות הנאונים

סימן קסא (א) נ"ב סי' ל"ט ועייין שו"ת מהרי"ק סי' קס"ו. (הגהות הגר"ב פ)

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מסורת הש"ס עם הכנסות

(6) [גליל דף ג: ועי' א],
 (7) סוטה י: א' כ"ב ט"ז.
 יומא כ"א, (7) [נקמן
 יע, א] (8) [תולין קל"ג],
 (9) סנהדרין ל"ג: כ"ט,
 (10) כלימ' פ"ק א' מ"א,
 (11) [נפ"ט סוף פ"ו ד"ה
 ע"ג], (12) [נפ"ט סוף
 פ"ו דפ"ד רשב היה
 כ"ד], (13) [נפ"ט סוף
 פ"ו דפ"ד רשב היה
 כ"ד].

הנהגות הב"ה

(14) גמ' העה"ה ה"ה א"ה
 לקמן דלא נ"ר
 לקדוש:

רכיני הנגאל

מסורת בידינו מאנשי
 כנסת הגדולה כל ויהי
 לשון צעק הוא. וזו ויהי
 בימי הזה ועוד מאנשי כנסת
 בידינו מאנשי כנסת
 הגדולה אפ"ן ואמצייה
 אחיהם וזו ואמצייה כל
 שבעה בבית המיה וזה
 לצאת ממנה מלכות
 ונביאים נגד י"ן מתמר.
 ועוד מסורת בידינו מקום
 ארון [איתן] סוף המדה.

ליקוטי הש"ס

[נדפס בסוף המסכת]

הנהגות וצייונים

(1) בכתי"י ואמצייה הוא
 מינייהו ר"א ב"י, וזיה
 בשבעה ובענין:
 (2) [צ"ל באשר]
 (3) [ג] [בקר]
 (4) [ג] [ג]
 (5) [ג] [ג]
 (6) [ג] [ג]
 (7) [ג] [ג]
 (8) [ג] [ג]
 (9) [ג] [ג]
 (10) [ג] [ג]
 (11) [ג] [ג]
 (12) [ג] [ג]
 (13) [ג] [ג]
 (14) [ג] [ג]
 (15) [ג] [ג]
 (16) [ג] [ג]
 (17) [ג] [ג]
 (18) [ג] [ג]
 (19) [ג] [ג]
 (20) [ג] [ג]
 (21) [ג] [ג]
 (22) [ג] [ג]
 (23) [ג] [ג]
 (24) [ג] [ג]
 (25) [ג] [ג]
 (26) [ג] [ג]
 (27) [ג] [ג]
 (28) [ג] [ג]
 (29) [ג] [ג]
 (30) [ג] [ג]
 (31) [ג] [ג]
 (32) [ג] [ג]
 (33) [ג] [ג]
 (34) [ג] [ג]
 (35) [ג] [ג]
 (36) [ג] [ג]
 (37) [ג] [ג]
 (38) [ג] [ג]
 (39) [ג] [ג]
 (40) [ג] [ג]
 (41) [ג] [ג]
 (42) [ג] [ג]
 (43) [ג] [ג]
 (44) [ג] [ג]
 (45) [ג] [ג]
 (46) [ג] [ג]
 (47) [ג] [ג]
 (48) [ג] [ג]
 (49) [ג] [ג]
 (50) [ג] [ג]
 (51) [ג] [ג]
 (52) [ג] [ג]
 (53) [ג] [ג]
 (54) [ג] [ג]
 (55) [ג] [ג]
 (56) [ג] [ג]
 (57) [ג] [ג]
 (58) [ג] [ג]
 (59) [ג] [ג]
 (60) [ג] [ג]
 (61) [ג] [ג]
 (62) [ג] [ג]
 (63) [ג] [ג]
 (64) [ג] [ג]
 (65) [ג] [ג]
 (66) [ג] [ג]
 (67) [ג] [ג]
 (68) [ג] [ג]
 (69) [ג] [ג]
 (70) [ג] [ג]
 (71) [ג] [ג]
 (72) [ג] [ג]
 (73) [ג] [ג]
 (74) [ג] [ג]
 (75) [ג] [ג]
 (76) [ג] [ג]
 (77) [ג] [ג]
 (78) [ג] [ג]
 (79) [ג] [ג]
 (80) [ג] [ג]
 (81) [ג] [ג]
 (82) [ג] [ג]
 (83) [ג] [ג]
 (84) [ג] [ג]
 (85) [ג] [ג]
 (86) [ג] [ג]
 (87) [ג] [ג]
 (88) [ג] [ג]
 (89) [ג] [ג]
 (90) [ג] [ג]
 (91) [ג] [ג]
 (92) [ג] [ג]
 (93) [ג] [ג]
 (94) [ג] [ג]
 (95) [ג] [ג]
 (96) [ג] [ג]
 (97) [ג] [ג]
 (98) [ג] [ג]
 (99) [ג] [ג]
 (100) [ג] [ג]

היה יושב ויש ריוח זינו לפני הכתלים עשר אמות לכל זר וכל הבית
 אינו אלא כ' על כ' נמצא שאינו ממעט כלום: **פני הדביר**, חלל בית
 קדש הקדשים שהוא לפניו מן הדביר הוא המחלה המבדלת בין הקדש
 ובין קדש הקדשים: פתח **ה** פיתוח **ה** האי פרשתא מהכא. כשהיה
 רוכב לרכוש נענין צלובת פורים היה
 מתחיל ללרוש ממקד **ה**: וקמתי
 עליהם. צפורנות צבל כתיב: זה
 הכתב. אין לכן כחז אלא מאומה
 אחרת: אין לשון ממגלה וכן יען
 שמו (הפ"ט ע"ג) ימאל ויגל: **בצאת**
פני החזון, ציטוט כתיב דבתי
 הימים כשילא להלחם על העמונים
 והבגועים: **שמו** עליו: הודו לה'
 כי טוב משמע טוב זיקלסו לפני
 על זמ: אחריים טושי, וכשתמיט
 ליהי זמי המן היי אויבין שממן
 לכן: ושמותי כסאי בעילם. שזן הפירה
 הימה צעילס דכתיב כסאי דלילא (14)
 שזן הפירה אשר צעילס המדינה:
 כ

לשון צער ויהי בימי אחשורוש הוה המן **ה** ויהי בימי שפוט השופטים הוה רעב **ה** ויהי בי החל האדם נבנה
ה וירא **ה** כי רבה רעת האדם **ה** ויהי בנסעם מקדם **ה** הבה נבנה לנו עיר **ה** ויהי בימי אמרפל עשו מלחמה **ה** ויהי
 בהיות יהושע בירחו וחרבו שלופה בידו **ה** ויהי **ה** את יהושע וימעלו בני ישראל **ה** ויהי איש אחד מן הרמתיים
ה כי את חנה אהב וה' סגר רחמה **ה** ויהי (כ"ב) זקן שמואל **ה** ולא הלכו בניו בדרךיו **ה** ויהי דוד לכל דרכיו משכיל
ה [וה' עמו] **ה** ויהי שאלו עיון את דוד **ה** ויהי כי ישב המלך בביתו **ה** רק אחת לא תבנה הכיבית **ה** והכתיב
ה ויהי ביום השמיני ותניא אתו היום היתה שמהה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ כתיב
 הכא ויהי ביום השמיני וכתוב התם **ה** ויהי **ה** (בקר) יום אחד הא שכיב נדב ואביהוא והכתיב **ה** ויהי בשמונים
 שנה וארבע מאות שנה והכתיב **ה** ויהי כאשר ראה יעקב את רחל והכתיב **ה** ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והאיכא
 שני והאיכא שלישי והאיכא טובא **ה** אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון
 צער המשה ויהי בימי הו ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי בימי אמרפל **ה** ויהי בימי אהו
ה ויהי בימי יהויקים (א"ר) **ה** לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים הו מאי קמ"ל כי הא
ה דא"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים
ה ונביאים מנלן מתמר דכתיב **ה** ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה
 אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים מלכים מדרו
 נביאים **ה** דא"ר לוי מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים היו וכתוב **ה** הוון ישעיהו בן אמוץ **ה** וא"ר לוי

דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה הנאו נמי הכי ארון מעשה משה יש לו עשר
 אמות **ה** לכל רוח וכתוב **ה** ולפני הדביר עשרים אמה אורך **ה** וכתוב **ה** כנה הכרוב האחד עשר אמות וכנה הכרוב
 האחד עשר אמות **ה** ארון גופיה היכא הוה קאי אלא לאו שמע מינה כנס היה עומד. ר' יונתן פתח לה פיתחא
 להאי פרשתא מהכא **ה** וקמתי עליהם וגו' והכתיב לכלל שם ושאר וינן ונכד נאם **ה** שם זה הכתב שאר
 זה לשון נין זה מלכות **ה** ונכד זו ושתי רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** תחת הנעוצין
 יעלה ברוש ותחת הפרפד יעלה הדם תחת הנעוצין תחת המן הרשע **ה** שעשה עצמו ע"ז דכתיב **ה** ובכל
 הנעוצים ובכל הנחלולים יעלה ברוש זה מדרכי שנקרא ראש לכל הבשמים
 שנאמר **ה** ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוור ומתרמינן **ה** מרי דכ"ט תחת
 הפרפד תחת ושתי הרשעה כת בנו של נבוכדנצר הרשע ששרף רפידת
 בית **ה** דכתיב **ה** רפידתו זהב יעלה הדם זו אסתר הצדקת שנקראת הדסה
 שנאמר **ה** ויהי אומן את הדסה והיה לה' לשם זו אסתר מגילה להאי פרשתא מהכא
 יכרת אלו נמי פורים **ה** יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא
ה והיה כאשר שש **ה** עליכם לחיטוב אתכם כן ישיש להרע **ה** אתכם **ה** ומי הדי
 הקב"ה במפלתן של רשעים והא כתיב **ה** בצאת לפני החזון ואומרים הודו
 לה' כי לעולם חסדו וא"ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי
 שאין הקב"ה שמוח במפלתן של רשעים ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב **ה** ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו
 מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה אמר רבי אלעזר
 הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישיש ש"מ רבי אבא בר כהנא פתח
 לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמהה זה מדרכי הצדוק ולחומא נתן
 ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מדרכי ואסתר **ה** דכתיב **ה** ותשם אסתר את מרדכי על בית
 המן רבה בר עופרין פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** ושמותי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושירים
 מלך זו ושתי ושירים זה המן ועשרת בניו רבי דימו בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא
 כ

(6) השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי
 אלא מצאו את אלו ומנאום ולא אלו בלבד
 אלא כל שהעלה לך מסורת בידך מאבותך
 שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל
 המצוות הללו נהגין בה מפני שקדושה
 ראשונה קדשה לשענה וקדשה לעתיד
 לבא קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל תרי
 תנאי אליבא דר' ישמעאל בר ר' יוסי ואיבעית
 אימיה הא **ה** ר' אלעזר בר ר' יוסי אמרה דתנאי
ה ר' אלעזר בר ר' יוסי אמר **ה** אשר לוא חומה
 אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: **ה** ויהי
 בימי אחשורוש אמר רבי לוי ואיתימא רבי
 יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת
 הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא

לשון צער ויהי בימי אחשורוש הוה המן **ה** ויהי בימי שפוט השופטים הוה רעב **ה** ויהי בי החל האדם נבנה
ה וירא **ה** כי רבה רעת האדם **ה** ויהי בנסעם מקדם **ה** הבה נבנה לנו עיר **ה** ויהי בימי אמרפל עשו מלחמה **ה** ויהי
 בהיות יהושע בירחו וחרבו שלופה בידו **ה** ויהי **ה** את יהושע וימעלו בני ישראל **ה** ויהי איש אחד מן הרמתיים
ה כי את חנה אהב וה' סגר רחמה **ה** ויהי (כ"ב) זקן שמואל **ה** ולא הלכו בניו בדרךיו **ה** ויהי דוד לכל דרכיו משכיל
ה [וה' עמו] **ה** ויהי שאלו עיון את דוד **ה** ויהי כי ישב המלך בביתו **ה** רק אחת לא תבנה הכיבית **ה** והכתיב
ה ויהי ביום השמיני ותניא אתו היום היתה שמהה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ כתיב
 הכא ויהי ביום השמיני וכתוב התם **ה** ויהי **ה** (בקר) יום אחד הא שכיב נדב ואביהוא והכתיב **ה** ויהי בשמונים
 שנה וארבע מאות שנה והכתיב **ה** ויהי כאשר ראה יעקב את רחל והכתיב **ה** ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והאיכא
 שני והאיכא שלישי והאיכא טובא **ה** אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון
 צער המשה ויהי בימי הו ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי בימי אמרפל **ה** ויהי בימי אהו
ה ויהי בימי יהויקים (א"ר) **ה** לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים הו מאי קמ"ל כי הא
ה דא"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים
ה ונביאים מנלן מתמר דכתיב **ה** ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה
 אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים מלכים מדרו
 נביאים **ה** דא"ר לוי מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים היו וכתוב **ה** הוון ישעיהו בן אמוץ **ה** וא"ר לוי

דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה הנאו נמי הכי ארון מעשה משה יש לו עשר
 אמות **ה** לכל רוח וכתוב **ה** ולפני הדביר עשרים אמה אורך **ה** וכתוב **ה** כנה הכרוב האחד עשר אמות וכנה הכרוב
 האחד עשר אמות **ה** ארון גופיה היכא הוה קאי אלא לאו שמע מינה כנס היה עומד. ר' יונתן פתח לה פיתחא
 להאי פרשתא מהכא **ה** וקמתי עליהם וגו' והכתיב לכלל שם ושאר וינן ונכד נאם **ה** שם זה הכתב שאר
 זה לשון נין זה מלכות **ה** ונכד זו ושתי רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** תחת הנעוצין
 יעלה ברוש ותחת הפרפד יעלה הדם תחת הנעוצין תחת המן הרשע **ה** שעשה עצמו ע"ז דכתיב **ה** ובכל
 הנעוצים ובכל הנחלולים יעלה ברוש זה מדרכי שנקרא ראש לכל הבשמים
 שנאמר **ה** ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוור ומתרמינן **ה** מרי דכ"ט תחת
 הפרפד תחת ושתי הרשעה כת בנו של נבוכדנצר הרשע ששרף רפידת
 בית **ה** דכתיב **ה** רפידתו זהב יעלה הדם זו אסתר הצדקת שנקראת הדסה
 שנאמר **ה** ויהי אומן את הדסה והיה לה' לשם זו אסתר מגילה להאי פרשתא מהכא
 יכרת אלו נמי פורים **ה** יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא
ה והיה כאשר שש **ה** עליכם לחיטוב אתכם כן ישיש להרע **ה** אתכם **ה** ומי הדי
 הקב"ה במפלתן של רשעים והא כתיב **ה** בצאת לפני החזון ואומרים הודו
 לה' כי לעולם חסדו וא"ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי
 שאין הקב"ה שמוח במפלתן של רשעים ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב **ה** ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו
 מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה אמר רבי אלעזר
 הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישיש ש"מ רבי אבא בר כהנא פתח
 לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמהה זה מדרכי הצדוק ולחומא נתן
 ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מדרכי ואסתר **ה** דכתיב **ה** ותשם אסתר את מרדכי על בית
 המן רבה בר עופרין פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** ושמותי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושירים
 מלך זו ושתי ושירים זה המן ועשרת בניו רבי דימו בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא
 כ

(6) השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי
 אלא מצאו את אלו ומנאום ולא אלו בלבד
 אלא כל שהעלה לך מסורת בידך מאבותך
 שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל
 המצוות הללו נהגין בה מפני שקדושה
 ראשונה קדשה לשענה וקדשה לעתיד
 לבא קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל תרי
 תנאי אליבא דר' ישמעאל בר ר' יוסי ואיבעית
 אימיה הא **ה** ר' אלעזר בר ר' יוסי אמרה דתנאי
ה ר' אלעזר בר ר' יוסי אמר **ה** אשר לוא חומה
 אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: **ה** ויהי
 בימי אחשורוש אמר רבי לוי ואיתימא רבי
 יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת
 הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא

הא אמרי. לקמן נסיפא דהא ממני גופה דלא נ"ר
 מקיים ואולי זה וכל שמעלה צדק מסורה מאסתר **ה**: כי המצות
 הלו. הנהוגות עשרי מונה שילוט מלוכה **ה** וקריאת מגילה נמשכה עשר
 הבית חלונן זה לטוף שנה: איני שאין בו. אלא ספרה ליה קדושה
 קמייסא לא נגלסה ממנת מורגו
 וסינו נמלי: וחרבו ש'זופה וגי'
 ויערו שהיכונו על פיטול מורה
 וממד של צין הענינים כדלמך לעיל
 פניקין (7) א: ויהי דוד **ה** **ה**
 דכ"ט משבי' דה' עמו. וכתיב התם
 ויהי שאלו עיון את דוד כשצל
 הלחמתו: אמוץ ואמצייה. אמוץ אצו
 של ישיעה וממיה מלך יהודה:
 מלמד שניסתה פניה בבית חמיה.
 לפיכך לא הסירה עשוי צנוה
 לא ראה פניה שיהא מכירה:
 אינו מן המדה. אינו אמוץ למעט
 מדה קרקע לכל גדודי כלום
 דקמתי יס לו עשר אמות לכל
 רוח צלמנט בית קדש הקדשים

לשון צער ויהי בימי אחשורוש הוה המן **ה** ויהי בימי שפוט השופטים הוה רעב **ה** ויהי בי החל האדם נבנה
ה וירא **ה** כי רבה רעת האדם **ה** ויהי בנסעם מקדם **ה** הבה נבנה לנו עיר **ה** ויהי בימי אמרפל עשו מלחמה **ה** ויהי
 בהיות יהושע בירחו וחרבו שלופה בידו **ה** ויהי **ה** את יהושע וימעלו בני ישראל **ה** ויהי איש אחד מן הרמתיים
ה כי את חנה אהב וה' סגר רחמה **ה** ויהי (כ"ב) זקן שמואל **ה** ולא הלכו בניו בדרךיו **ה** ויהי דוד לכל דרכיו משכיל
ה [וה' עמו] **ה** ויהי שאלו עיון את דוד **ה** ויהי כי ישב המלך בביתו **ה** רק אחת לא תבנה הכיבית **ה** והכתיב
ה ויהי ביום השמיני ותניא אתו היום היתה שמהה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ כתיב
 הכא ויהי ביום השמיני וכתוב התם **ה** ויהי **ה** (בקר) יום אחד הא שכיב נדב ואביהוא והכתיב **ה** ויהי בשמונים
 שנה וארבע מאות שנה והכתיב **ה** ויהי כאשר ראה יעקב את רחל והכתיב **ה** ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והאיכא
 שני והאיכא שלישי והאיכא טובא **ה** אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון
 צער המשה ויהי בימי הו ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי בימי אמרפל **ה** ויהי בימי אהו
ה ויהי בימי יהויקים (א"ר) **ה** לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים הו מאי קמ"ל כי הא
ה דא"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים
ה ונביאים מנלן מתמר דכתיב **ה** ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה
 אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים מלכים מדרו
 נביאים **ה** דא"ר לוי מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים היו וכתוב **ה** הוון ישעיהו בן אמוץ **ה** וא"ר לוי

דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה הנאו נמי הכי ארון מעשה משה יש לו עשר
 אמות **ה** לכל רוח וכתוב **ה** ולפני הדביר עשרים אמה אורך **ה** וכתוב **ה** כנה הכרוב האחד עשר אמות וכנה הכרוב
 האחד עשר אמות **ה** ארון גופיה היכא הוה קאי אלא לאו שמע מינה כנס היה עומד. ר' יונתן פתח לה פיתחא
 להאי פרשתא מהכא **ה** וקמתי עליהם וגו' והכתיב לכלל שם ושאר וינן ונכד נאם **ה** שם זה הכתב שאר
 זה לשון נין זה מלכות **ה** ונכד זו ושתי רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** תחת הנעוצין
 יעלה ברוש ותחת הפרפד יעלה הדם תחת הנעוצין תחת המן הרשע **ה** שעשה עצמו ע"ז דכתיב **ה** ובכל
 הנעוצים ובכל הנחלולים יעלה ברוש זה מדרכי שנקרא ראש לכל הבשמים
 שנאמר **ה** ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוור ומתרמינן **ה** מרי דכ"ט תחת
 הפרפד תחת ושתי הרשעה כת בנו של נבוכדנצר הרשע ששרף רפידת
 בית **ה** דכתיב **ה** רפידתו זהב יעלה הדם זו אסתר הצדקת שנקראת הדסה
 שנאמר **ה** ויהי אומן את הדסה והיה לה' לשם זו אסתר מגילה להאי פרשתא מהכא
 יכרת אלו נמי פורים **ה** יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא
ה והיה כאשר שש **ה** עליכם לחיטוב אתכם כן ישיש להרע **ה** אתכם **ה** ומי הדי
 הקב"ה במפלתן של רשעים והא כתיב **ה** בצאת לפני החזון ואומרים הודו
 לה' כי לעולם חסדו וא"ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי
 שאין הקב"ה שמוח במפלתן של רשעים ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב **ה** ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו
 מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה אמר רבי אלעזר
 הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישיש ש"מ רבי אבא בר כהנא פתח
 לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמהה זה מדרכי הצדוק ולחומא נתן
 ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מדרכי ואסתר **ה** דכתיב **ה** ותשם אסתר את מרדכי על בית
 המן רבה בר עופרין פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא **ה** ושמותי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושירים
 מלך זו ושתי ושירים זה המן ועשרת בניו רבי דימו בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא
 כ

(6) השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי
 אלא מצאו את אלו ומנאום ולא אלו בלבד
 אלא כל שהעלה לך מסורת בידך מאבותך
 שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל
 המצוות הללו נהגין בה מפני שקדושה
 ראשונה קדשה לשענה וקדשה לעתיד
 לבא קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל תרי
 תנאי אליבא דר' ישמעאל בר ר' יוסי ואיבעית
 אימיה הא **ה** ר' אלעזר בר ר' יוסי אמרה דתנאי
ה ר' אלעזר בר ר' יוסי אמר **ה** אשר לוא חומה
 אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: **ה** ויהי
 בימי אחשורוש אמר רבי לוי ואיתימא רבי
 יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת
 הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא

הא אמרי. לקמן נסיפא דהא ממני גופה דלא נ"ר
 מקיים ואולי זה וכל שמעלה צדק מסורה מאסתר **ה**: כי המצות
 הלו. הנהוגות עשרי מונה שילוט מלוכה **ה** וקריאת מגילה נמשכה עשר
 הבית חלונן זה לטוף שנה: איני שאין בו. אלא ספרה ליה קדושה
 קמייסא לא נגלסה ממנת מורגו
 וסינו נמלי: וחרבו ש'זופה וגי'
 ויערו שהיכונו על פיטול מורה
 וממד של צין הענינים כדלמך לעיל
 פניקין (7) א: ויהי דוד **ה** **ה**
 דכ"ט משבי' דה' עמו. וכתיב התם
 ויהי שאלו עיון את דוד כשצל
 הלחמתו: אמוץ ואמצייה. אמוץ אצו
 של ישיעה וממיה מלך יהודה:
 מלמד שניסתה פניה בבית חמיה.
 לפיכך לא הסירה עשוי צנוה
 לא ראה פניה שיהא מכירה:
 אינו מן המדה. אינו אמוץ למעט
 מדה קרקע לכל גדודי כלום
 דקמתי יס לו עשר אמות לכל
 רוח צלמנט בית קדש הקדשים

לשון צער ויהי בימי אחשורוש הוה המן **ה** ויהי בימי שפוט השופטים הוה רעב **ה** ויהי בי החל האדם נבנה
ה וירא **ה** כי רבה רעת האדם **ה** ויהי בנסעם מקדם **ה** הבה נבנה לנו עיר **ה** ויהי בימי אמרפל עשו מלחמה **ה** ויהי
 בהיות יהושע בירחו וחרבו שלופה בידו **ה** ויהי **ה** את יהושע וימעלו בני ישראל **ה** ויהי איש אחד מן הרמתיים
ה כי את חנה אהב וה' סגר רחמה **ה** ויהי (כ"ב) זקן שמואל **ה** ולא הלכו בניו בדרךיו **ה** ויהי דוד לכל דרכיו משכיל
ה [וה' עמו] **ה** ויהי שאלו עיון את דוד **ה** ויהי כי ישב המלך בביתו **ה** רק אחת לא תבנה הכיבית **ה** והכתיב
ה ויהי ביום השמיני ותניא אתו היום היתה שמהה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ כתיב
 הכא ויהי ביום השמיני וכתוב התם **ה** ויהי **ה** (בקר) יום אחד הא שכיב נדב ואביהוא והכתיב **ה** ויהי בשמונים
 שנה וארבע מאות שנה והכתיב **ה** ויהי כאשר ראה יעקב את רחל והכתיב **ה** ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והאיכא
 שני והאיכא שלישי והאיכא טובא **ה** אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון
 צער המשה ויהי בימי הו ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי בימי אמרפל **ה** ויהי בימי אהו
ה ויהי בימי יהויקים (א"ר) **ה** לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמצייה אחים הו מאי קמ"ל כי הא
ה דא"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים
ה ונביאים מנלן מתמר דכתיב **ה** ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה
 אלא משום דכסתה

אוצר החכמה
כדי שלא יעמוד אדם בתפילה אחת יותר משלש שעות, ולפי
שבראש השנה ויום הכיפורים מאריכים בתפלה ובפיוטים
הנהיגו לעשות הפסקה בין שחרית למוסף.
אתר החכמה
05/09/2018

כא

שושן ושושן הבירה

משהלך ישראל בגולה אבדה לו לא רק ארצו כי
אם גם הכרתו העצמית. הנדודים והטלטולים דכאו את
רוחו, כל מה ששמע בן הגולה מן הנכרי היה מאומת
אצלו יותר ממה ששמע מפי אחיו יהודי כמוהו. כן גם
בשטח המדע, דעה שנאמרה מפי נכרי בצרה לה מקום
ונשאו לה פנים יותר מאלו נאמרה מפי חכם מישראל.
גם כשבאו אחדים מחכמי עמנו לכתוב תולדות
ישראל ודברי ימיו לא יכלו להשתחרר מאותו יחס הכבוד
לכל אשר בא ממקור זר. הרשימות ההיסטוריות שנמצאו
אצל סופרים נכרים המזכירים לפעמים גם אשר שמעו
על אודות עם ישראל—מאומתות אצל ההיסטוריונים הללו
יותר מהמקורות העבריים, אשר בשם הבקורת המדעית,
כביכול, יכול כל מי שנטל לעצמו שם חוקר להטיף ספק
באמינותם ההיסטורית.

הרבה מאורעות שנזכרו בכתבי הקודש היו בעיניהם
כאגדה, וביהוד כל המסופר במגילת אסתר, הואיל ואחרי
הריסת ממלכת פרס לא נשאר עוד עד „כשר“ — נכרי —
אשר יקיים את דברי האגרת הזאת, אף כי לזכר המאורע
נקבע חג בישראל, וימי הפורים נזכרו במגילת
תענית הקדומה (פ' יב) וגם בספר החשמונאים (ב,
ט), שנכתב בימי מלכי החשמונאים, ונתיחדה

למאורע זה מסכת במשניות שבאו בה דברי התנאים, שבודאי היו בידיהם גם מגילות כתובות על קלף שבאו להם מאבותיהם וזקניהם, שלא היו מאוחרים הרבה מזמן התימת כתבי הקודש – רק עשרות שנים אחדות אחרי המאורע, ואלמלא היה הדבר ידוע ומקובל באומה מפי אלו שהיו באותה גזירה לא היו יכולים לפרסם ספור כזה ^{אוצר החכמה} ולקבוע עליו יום חג, אבל הן כל זה נובע מן המקור העברי, ובכן הרשות נתונה לכל „מלומד“ להכחיש ואף לראות בשמחת פורים חג אליל השכרון בכחוס.

אולם אמת לעולם עומדת. בו בזמן שהתחילו אחדים מסופרי ישראל לסקפק באמתת הספור, „אמר ה' לאשר בחושך הגלו“, והנה באו עדים כשרים – נכרים – שחפרו והעמיקו באדמת שושן, והם שהודיעו כי אבני בית המלך מקיימים את דברי האגרת. היכל המלך, ארמנותיו ומבואיו, גינת הביתן וחצרותיו אשר החריב אלכסנדר, קמו להעיד כי המגילה נכתבה עוד בהיות הארמון על מכונו, והכותב ידע מוצאיו ומבואיו (ראה בספר קדמוניות מר' אהרן מרקוס פרק ו; במחברת „תוצאות החטיטות והחקיקות“ מר"ז יעבץ, וביחוד בספרו החשוב של ד"ר ימפל).

וידיעת תכנית היכל המלך ומקומו יאיר לנו גם את סגנון המגילה הנוהג לשנות את תואר העיר לסירוגין, פעם תכונה „שושן הבירה“ ופעם „שושן“ בלבד, ואף בפסוק אחד משמשים שני הכינויים בערבוביא: „הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת ניתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה“ (ראה שם ג, טו). לאחר שנתגלה תכנית ארמון המלך נמצא הפתרון לדילוגי הסגנון.

טירת מלכי פרס היתה בחלק מיוחד מהעיר

המטרופוליט, אותו המחוז נתבצר למושב המלך ופקידיו ונקרא על שם הבירה, שהיתה בו „עיר הבירה”. מסביב לה היתה חומה בצורה וגם נחל מים שהבדיל בין מחוז הבירה לבין שאר העיר, מקום מושב המוני העם. בבירה נתפרסמו דתי המלך, ודעותקות כתבי הדת אלה נשלחו לעיר שושן כמו לכל יתר ערי מדינה. מובן כי רוב שדרות עם הגולה ישבו בשושן ואך מעטים היו מן היהודים אשר שכנו במחוז הבירה עצמה. וכשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה (א, ב) עשה משתה לכל שריו ועבדיו וגם לכל העם הנמצאים בשושן הבירה (שם, ה), ואת כל נערה בתולה יפת מראה קבצו אל בית הנשים אשר בשושן הבירה (ב, ג), מקום משכן המלך ושריו.

גם „איש יהודי היה בשושן הבירה”. הוא מרדכי „אשר הגלה מירושלם עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה”. שבהיותו מנציבי המלך ניתן לו הרשיון לשבת במחוז הבירה, והאיש ההוא, אשר דם מלכים נזל בעורקיו, לא חפץ לכרוע ולהשתחוות לפני אדם שצלחה לו השעה, ובהיות דבר זה רע בעיני הצורר היהיר השתדל בדבר כתב דת להשמיד את כל היהודים עם מרדכי, כתב הדת ניחן בשושן הבירה ופתשגן הכתב בכל מדינה ומדינה (ג, יד-טו), וכאשר נודע הדבר ליהודים היתה העיר שושן נבוכה, לא אצילי הבירה כי אם המוני עם ישראל שישבו בשושן העיר, המה לא ידעו לשית עצות בנפשם, ומרדכי אשר ידע מכל אשר נעשה יצא ממחוז הבירה לבא בתוך העיר למקום משכן אחיו המדוכאים.

הדבר נודע לאסתר והתחילו לטכס עצה מה לעשות.

אז שב מרדכי אל שער המלך (ה. טו; ו. יב). וכאשר
ציתה אסתר לכנס את כל היהודים הנמצאים בשושן
(ה. טו) עבר מרדכי דרך עורקמא דמיא (ראה
מגילה, טו ע"א). הוא הנחל שהיה בין הבירה לבין מקום
מושב היהודים.

ה' הצליח חפצם. את המן תלוי על העץ אשר הכין
למרדכי ובשם המלך אחשורוש נכתבה הדת שניתנה בשושן
הבירה (ה. יד) להנקם מאויביהם, ואז העיר שושן
צהלה ושמחה (ח. טו) שוב בדיוק: שושן העיר.

היהודים קדמו את הרעה הנשקפת להם אחרי
האגרות הראשונות, ויקהלו היהודים ביום שלשה עשר
ויהרגו חמש מאות איש ראשי שוטני ישראל שהתרכזו
בשושן הבירה (ט. ו). וכאשר בא מספר ההרוגים אשר
בשושן הבירה לפני המלך (ט. יא), אמר לאסתר המלכה:
בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש
בשאר מדינות המלך מה עשו, ומה שאלתך ותעש, ותאמר
אסתר: אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים אשר
בשושן להנקם מאויביהם המוני הצוררים שכניהם
בעיר ^{אוצר החכמה} כדת היום במחוז הבירה. כתב דת זה שהיה
ביחוד בשביל שושן ניתן בו במקום בשושן. ויקהלו
היהודים אשר בשושן ויהרגו באויביהם אשר בשושן
(ט. יד-יח).

הדיוק העקבי בתואר העיר יעיד על אמתת המקור
ההיסטורי הזה.